

ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ ЩОДО ЖІНОЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1944–1953)

Населення Дрогобиччини у перші повоєнні роки було дуже неоднорідним. Різниця за національністю, соціальним походженням, віросповіданням, політичними поглядами, умовами життя. Поділялося на місцевих та присланих, партійних і безпартійних, окремими групами були переселенці, репатріанти, “вороги народу”. Завданням тоталітарної влади, яка утверджувалася в краї у перші повоєнні роки, була уніфікація суспільної свідомості, забезпечення максимальної соціальної підтримки, особливо у боротьбі з національно-визвольним рухом. Не мало важливим був і гендерний фактор. Вивчення політики радянської системи щодо жіноцтва допоможе максимально цілісно відтворити складні й суперечливі процеси перших повоєнних років на Дрогобиччині.

Сьогодні спостерігається особливе зацікавлення жіночим питанням в історичному та регіональному аспектах. “Жіночого напрямку” роботи більшовицько-радянської влади у західноукраїнському регіоні в 1944–1946 рр. торкається Г. Стародубець¹. М. Смольницька детально аналізує місце жінки в повоєнному радянському суспільстві, показує деякі реалії повсякденного життя жінок у цей час². Висвітленню в республіканській пресі роботи жіночих рад в Україні в 1948–1951 рр., присвячена стаття І. Постики³. Діяльність відділу з роботи серед жінок Тернопільського міськкому та жіночих рад Тернополя протягом 1947–1953 рр., розкриває Г. Чорній⁴. Важливі відомості про жінок, в контексті національно-визвольного руху в Карпатському краї, містяться у публікаціях В. Ільницького⁵.

Мета статті – показати основні завдання, складові та методи реалізації політики радянської системи щодо жінок Дрогобиччини у перші повоєнні роки.

Для обліку, контролю та впливу на жіноче середовище створювалися окремі підрозділи в партійно-радянських структурах. З 1945 р. при обкомі, міськкомах і райкомах партії Дрогобицької області працювали спеціальні відділи роботи з жінками. Враження демократичності жіночого самоврядування у містах і селах, на підприємствах та організаціях, установах області, мали надати жіночі ради і делегатські збори жінок з різними секціями (сільськогосподарська, виробнича, культурно-побутова, охорони здоров'я і санітарії, шкільна, торговельна)⁶. Насправді вони чітко підпорядковувалися жіночим відділам та вищим партійно-радянським структурам. Наскільки жіночі об'єднання в області були чисельними та масовими свідчать такі офіційні дані. У 1945–1946 рр. в Дрогобицькій області було організовано 720 делегатських зборів та жіночих рад, в яких було задіяно 15 138 делегаток і 4490 членів жіночих рад, 1946–1947 рр. ці показники були відповідно такими: 882; 16 450; 4915, в 1947–1948 рр. – 985; 21 200; 5880⁷. Жіночі ради та делегатські збори мали створюватися повсюдно. Через спротив українських визвольних сил, навесні 1947 р. у 20 сільських радах області їх ще не було⁸.

У своїй роботі радянські жіночі структури керувалися відповідними партійними й урядовими постановами, указами, численними розпорядженнями та рішеннями партійно-державних органів різних рівнів, у яких викладалися основні підходи офіційної політики щодо жінок в західних областях України, розроблялися навіть спеціальні пам'ятки-інструкції⁹.

Одним з найважливіших завдань радянської системи щодо жіноцтва Дрогобиччини була його ідеологічна обробка. Найпоширенішим засобом впливу стала лекційна пропаганда. Лекції на “актуальні суспільно-політичні теми” (це малося на увазі про “найпрогресивніший радянський устрій”, сталінську Конституцію, завдання сталінської післявоєнної п'ятирічки, переваги колгоспного ладу, “фашистську ідеологію націоналістів”, міжнародне становище і таке подібне), читалися в містах і селах, на підприємствах, установах, цехах, колгоспах, перед показом кіно та початком інших масових заходів, окремо для селянок, колгоспниць, робітниць, службовців, жіночих делегаток, домогосподарок, депутатів, багатодітних матерів, жінок, чоловіки яких загинули на фронті. Обласний жіночий відділ звітував, що протягом 1945–1948 рр. для жіночої аудиторії області було організовано 23 600 доповідей та лекцій¹⁰. Лише 1951 р. 2 357 396 жінок прослухали їх 44 356¹¹.

Знов ж таки, як для загалу, так і для різних категорій жінок проводилися збори, наради, семінари, створювалися гуртки з вивчення біографій більшовицьких вождів, їхніх праць, планів п'ятирічок, змісту радянської Конституції та інших партійних документів. Жінки “політично загартовувалися” у партійних та політичних школах, вечірньому університеті марксизму-ленінізму, мали самостійно опановувати марксистсько-ленінську теорію. Самі ставали штатними та позаштатними лекторами й агітаторами, проводили різноманітні бесіди і зустрічі, читки газет та художньої літератури як з жінками, так і загалом з населенням¹². Жінки брали участь у найрізноманітніших політико-ідеологічних заходах та кампаніях, які ініціювалися центральним і місцевим партійно-радянським керівництвом. Чи то в зборі підписів під Стокгольмською відозвою Постійного комітету Всесвітнього конгресу прихильників миру про заборону атомної зброї, чи то активно купували облігації державної позики відбудови і розвитку народного господарства¹³. Активно заохочувалася серед жіночого населення участь в художній самодіяльності, заняття спортом, діяльність у громадських організаціях, таких як Червоний Хрест, ОСОавіахім, МОДР (Міжнародна організація допомоги борцям революції)¹⁴.

Особлива увага надавалася районним, міським, обласним та республіканським нарадам жіночого активу. Делегатки на жіночі зібрання попередньо підбиралися, ретельно перевірялися їх біографії¹⁵. Збори проводилися за заздалегідь розробленим та, як правило, однаковим сценарієм. Насаджувані серед жіноцтва ідеологічні штампи про рівні можливості жінки і чоловіка в радянському суспільстві, політичні права жінок, велику турботу партії й держави, найкраще пропагувалися через конкретні життєві приклади. У своїх виступах на різноманітних зібраннях жінки ділилися власним досвідом, брали нові, часом нереальні зобов'язання (спонукала атмосфера). Розповідаючи з трибуни про своє життя, вони обов'язково наголошували про важке становище за панської Польщі і те, як воно поліпшилося за радянських часів. На обласній нараді жінок Дрогобицької області, що проходила 10–11 січня 1945 р., депутат Верховної ради УРСР М. Гісяк, зверталася із запитанням до присутніх: “Чим була жінка за капіталістичної Польщі, у дореволюційній Росії?”. І сама ж відповідала: Зараз, як колись безпросвітна, опущена жінка... Працюю завідувачем відділом народної освіти

Стрия...”¹⁶. Працівниця самбірського залізничного вузла Гель, наголошувала: “Ви самі знаєте як ми жили при панській Польщі – бідняки. Біднякові дочки. Щастя для мене настало в Радянськiм Союзi. Випровалили мене в дом отдыха. Була там місяць”¹⁷. Така риторика зберігалася і в наступні роки. На республіканській нараді жінок-активісток західних, Ізмаїльської і Закарпатської областей в липні 1950 р., голова колгоспу імені Івана Франка Дрогобицької області Софія Худоба, виголошувала: “В пам’яті наших жінок ще свіжі страждання яких вони зазнали від польських панів...Тільки за радянської влади я відчула повноту життя, щасливої, вільної радянської жінки”¹⁸.

Учасники перебували на повному державному забезпеченні. За два дні на харчування, доїзд, поселення, “культурні витрати” учасниць обласної наради жінок-колгоспниць, яка проходила в Дрогобичі на початку травня 1950 р., було витрачено 71 060 карбованців¹⁹. Для деяких жінок, це був взагалі перший приїзд до міста, можливість, як чесно визнала з трибуни одна з делегаток, отримати мануфактури (тканини) і щось “дістати дітям”²⁰. Під час зібрань жінки знайомилися між собою, можливо, обмінювалися якимсь думками, порівнювали себе з іншими. Для учасниць організовувалися різноманітні екскурсії, концерти, вистави, зустрічі з відомими людьми, що в будь-якому випадку було пізнавальним²¹. Після повернення додому, ті, яким “виявили особливу довіру”, ставали пропагандистами “щасливого радянського життя”, публічно ділилися тільки позитивними враженнями про почуте та побачене, писали статті у газети.

На руйнування культурно-духовних традицій краю, носієм і берегинею, яких була жінка, спрямовувалося запровадження радянської обрядовості і головного в Радянському Союзі жіночого свята – 8 Березня. Напередодні і в цей день, відбувалися урочисті засідання, концерти, відзначення та нагородження жінок-передовиків виробництва та колгоспниць²².

Юридично отримавши рiні політичні права з чоловіками, жінки західних областей України залучалися до всіх повоєнних виборчих кампаній (перші післявоєнні вибори до Верховної Ради СРСР відбулися у лютому 1946 р., до Верховної Ради УРСР – у лютому 1947 р., згодом – у грудні 1950 та лютому 1953 рр.) насамперед як агітатори, члени виборчих комісій, кандидати в депутати різних рівнів. В Дрогобицькій області на початку 1950 р. серед депутатського корпусу була одна жінка – депутат Верховної Ради СРСР, чотири – Верховної Ради УРСР, сімнадцять – обласної ради і 3257 – місцевих рад²³. Серед жінок-депутатів, особливо вищих рівнів, не було випадкових людей, їхні кандидатури ретельно підбиралися з огляду на соціальне походження, родинні зв’язки, місце роботи та занять, участь у громадсько-політичному житті²⁴. Адже вони становили основу радянського жіночого активу, мали бути прикладом нової радянської жінки. Показовим у цьому сенсі є життєвий шлях депутата Верховної Ради УРСР Юлії Іванівни Вівчорик. Для загалу населення про неї подавалися такі відомості: походила з бідної селянської родини, рано втратила батька, змушена була працювати з чотирнадцяти років, побралася з таким же простим хлопцем. З часу становлення радянської влади працювала бригадиром городницької бригади сільської артілі села Хлопчиці, головою жіночої ради, в 1947 р. була обрана депутатом верховної Ради, працювала завідувачкою Рудківського районного відділу соціального забезпечення. Лейтмотивом усіх публікацій про неї була теза, що тільки за “радянської влади колишня батрачка може піднятися до державного діяча”²⁵.

Який результат мали політико-виховні та організаційні заходи радянської системи серед жінок Дрогобиччини вірогідь сказати важко. У звітах жіночих відділів часто говориться, хоча і одним рядком, про ще “серйозні в ряді районів недоліки в

постановці масово-політичної роботи серед жінок та залученню їх до активної громадсько-політичної діяльності”²⁶. Більшість місцевого жіноцтва часто зовнішньо афішуючи лояльне відношення до влади, залишалися при своїх переконаннях, підтримувало та брало участь у національно-визвольному русі. В кінці 1949 р. серед 1339 жінок-комуністів області тільки 47 були вихідцями із західних областей України, серед 9232 комсомолок – 4016 були місцевими”²⁷.

Пріоритетним напрямом у діяльності партійних, профспілкових, господарських установ, жіночих рад у перші повоєнні роки була мобілізація жінок до відбудовчих процесів, на промислове виробництво, будівництво, транспорт, колгоспи, здобуття раніше винятково чоловічих професій. Як слушно зауважує М. Смольницька, зрівняння жінок у правах з чоловіками в радянському соціумі відбулося фактично за рахунок зрівняння жінок з чоловіками як “трудова сила” в народному господарстві²⁸. Традиційно жінки відігравали важливу роль і у таких сферах, як сільське господарство, громадське харчування, освіта, охорона здоров’я²⁹. У 1945 р. в Дрогобицькій області в різних галузях промисловості, транспорті, органах зв’язку працювали біля 25000 жінок³⁰. З кожним повоєнним роком застосування жіночої праці, особливо на виробництві, зростає. В 1949 р. жінки становили 12% усіх працівників промисловості Дрогобицької області, в 1950 р. – 23%³¹. З 1946 до 1952 р. кількість жінок на виробництві зросла удвічі³². У звітах поряд із загальними показниками зайнятих у промисловості жінок, обов’язково зазначався відсоток місцевих робітниць (1949 р. він був 50%). Прошарок місцевих жінок-робітниць, якого фактично не було раніше в регіоні, за своєю соціальною природою мав стати опорою системи. Жіночий трудовий ентузіазм спонукували різними формами так званого “соціалістичного змагання”, раціоналізаторського руху. На початку 1949 р., за офіційними даними, в області налічувалося 907 “стахоновок” і 1290 ударниць, 40% яких, були місцеві³³. Засоби масової інформації широко висвітлювали розгортання стаханівського руху і різних виробничих починів. Обласна газета “Радянське слово” постійно подавала матеріали про виробничі подвиги жінок як в області, так і всіх куточках Радянського Союзу³⁴. Повідомлення про дострокове виконання та перевиконання виробничих планів і зборів сільсько-господарської продукції, обов’язково супроводжувалися фотографіями жінок-ударниць у цеху, на будівництві, транспорті у полі (від січня і до літа 1949 р. газета надрукувала 22 такі фотографії), жінки-передовички та активісти були частими героями газетної рубрики “Люди радянської Дрогобиччини”³⁵. На трудові звершення закликали виступи на радіо, численні плакати³⁶.

Гідна матеріальна нагорода за важку працю жінок, підмінювалася позаекономічними стимулами. Жінки-передовики промислового та колгоспного виробництва, активістки суспільно-політичного життя – удостоювалися державних нагород. В 1953 р. в Дрогобицькій області серед нагороджених орденами “Леніна”, “Трудового Червоного прапора”, “Знак Пошани”, “За трудову доблесть”, “За трудову відзнаку” було 1595 осіб, з них 736 жінки, що підкреслює значення жіночого трудового ресурсу³⁷.

Водночас доступ до всіх видів праці й декларована громадянська рівність не стосувалися політики. Жінки могли претендувати на членство в комсомолі, партії, та аж ніяк не на участь у її керівних органах³⁸. У 1952 р. в складі партійної організації Дрогобицької області жінки-комуністи становили 24,4%, а кандидати в партію – 28,1%³⁹. Що вищим був владний щабель, то менше там було жінок. Як правило, вони обіймали другорядні посади: інструкторів, голів рад, профспілок, комсомольських організацій. Не багато серед керівників було жінок вихідців із західних областей України. В серпні

1950 р. всього на партійній роботі в Дрогобицькій області працювали 308 жінок, з яких лише – 9 місцевих. Жодної жінки не було на посаді першого секретаря, лише одна на посаді другого секретаря РКП(б)⁴⁰. Серед 30 завідувачів відділами по роботі серед жінок – тільки три були місцеві⁴¹. На комсомольській роботі було 498 жінок, з яких 222 із західних областей України⁴². В обласній, міських, районних і селищних радах депутатів трудящих працювали 274 жінки, 170 місцевих⁴³.

Офіційна політика більшовицько-радянської влади була спрямована не тільки на закріплення в краї статусу “нової радянської”, “жінки-трудівниці”. Зважаючи на демографічні чинники (людські втрати за часи війни і в перші повоєнні роки, міграційно-переселенські процеси, депортаційні акції, військові та трудові мобілізації), не менш важливою була репродуктивна функція жіноцтва, тобто статус “жінки-матері”⁴⁴. Заходи щодо посилення охорони материнства і дитинства були під особливим контролем як місцевих так і центральних державно-партійних органів. Відразу після війни в Дрогобицькій області було чимало проблем з відновленням медичних закладів та установ, в забезпеченні їх персоналом. На початку 1945 р. не вистарчало 25 педіатрів, 30 гінекологів⁴⁵. В 1945 р. ще майже половина жінок у містах і селах області народжували вдома⁴⁶. У 1946 р. смертність дітей від одного року у сільській місцевості становила 10%⁴⁷. З кожним наступним повоєнним роком збільшується кількість пологових будинків, жіночих консультацій та інших медичних закладів, де жінки та діти отримували медичну допомогу. Радянська статистика є достатньо переконливою: в 1952 р. в Дрогобицькій області працювало 76 лікарень, 217 поліклінік і амбулаторій, 50 медпунктів на підприємствах, 420 фельдшерсько-акушерських пунктів у селах⁴⁸.

Вагітним жінкам та для матерів, що годували немовлят, особливо в умовах картокової системи постачання, передбачалося додаткове харчування. Крім того організовувалися “молочні кухні”, видавали “придане” для новонароджених, на виробництвах, де працювало більше 300 жінок, мали створюватися кімнати особистої гігієни. Але елементарна допомога жінкам та дітям надавалася не завжди вчасно та повною мірою, виявлялися різні з цим пов’язані зловживання⁴⁹. На початку 1947 р. заборгованість торговельних організацій області з надання тканин для немовлят становила 42 280 метрів⁵⁰.

Державою надавалися пільги та матеріальна допомога багатодітним та самотнім матерям. З жовтня 1944 р. до жовтня 1953 р. в Дрогобицькій області такої допомоги було виплачено на 182 366 387 карбованців⁵¹. Суспільна повага до жінки-матері підсилювався почесними відзнаками й нагородами. У цей же період в Дрогобицькій області 172 590 жінок отримали державні нагороди. Орденом “Мати-героїня” (жінки, які народили та виховали десять і більше дітей, при досягненні останньою дитиною віку одного року та за наявності серед живих решти дітей цієї матері, враховувалися також діти, усиновлені законним шляхом) нагородили 160 осіб, орден “Материнська Слава” (матері, які мали сім – дев’ять дітей) отримали 3865 жінок, “Медаллю Материнства” (у сім’ї шість дітей) нагородили – 13 225 осіб⁵². Для вагомості пропагандистського впливу, відзначення матерів-героїнь мало бути максимально публічним. Нагороди, як правило, вручалися жінкам привселюдно в урочистій обстановці, про них багато писали у місцевій пресі.

Як допомога держави жінці у вихованні дітей, мало сприйматися розширення у містах і селах області в перші повоєнні роки мережі ясел, дитячих садків, оздоровчих дитячих установ, посилення кримінального покарання за несплату аліментів⁵³.

У перші повоєнні роки влада вживала в регіоні і заходів щодо контролю народжуваності (у Радянському Союзі з 1936 р. до 1955 р. були заборонені аборти)⁵⁴. Дозвіл на переривання вагітності, як правило, за медичними показами, надавала спеціальна комісія. В 1945 р. в Дрогобицькій області така комісія дозволила 79 абортів, не дозволила – 23, матеріали 173 медичних випадків були передані в прокуратуру (з підозрою на вмисне переривання вагітності)⁵⁵. В умовах відсутності контрацептивної індустрії та професійної сексуальної освіти, заборона абортів, обмежувала жіноче “право на вибір”, призводила до збільшення смертності жінок від кримінальних абортів.

У перші повоєнні роки складною була проблема сирітства. В 1952 р. в дитячих установах Дрогобицької області нараховувалося біля трьох тисяч дітей-сиріт. Жіночий актив залучався, як зазначається в офіційних звітах, до “створення найсприятливіших умов для виховання і навчання дітей”⁵⁶. Забезпечити такі умови у перші повоєнні роки було складено, але, звичайно, будь-яка допомога, найчастіше це був збір коштів на різні потреби, для таких діток була важлива.

Забезпечити позитивне ставлення жіноцтва до влади, розширити його освітні можливості та одночасно збільшити ідеологічний вплив, мала кампанія боротьби з неписьменністю. В 1946 р. в Дрогобицькій області було взято на облік 5690 неграмотних і 4623 малограмотних жінок, з яких до навчання було залучено 9733 особи⁵⁷. Протягом 1945–1947 років грамоті було вивчено 13 359 жінок Дрогобицької області. В 1947/1948 н. р. в школах та гуртках з ліквідації неграмотності та малограмотності займалися 11 530 жінок⁵⁸. До цієї роботи в 1948 р. залучили 941 жінок-учителів і 206 жінок-культармійців області⁵⁹. На початку 50-х рр. неписьменність серед жінок області ще не було повністю ліквідовано⁶⁰.

Особливістю західноукраїнського регіону було те, що жіноче населення підтримувало, допомагало, було активним учасником національно-визвольних змагань. Вагомим фактором, який посилював мотивацію жінок до членства в ОУН та активної участі в діяльності УПА, окрім світоглядних та політичних переконань, були особистісно-родинні стосунки з чоловіками – членами ОУН та бійцями УПА⁶¹. Траплялися випадки, коли навіть надіслані в регіон кадри, переходили на націоналістичні позиції, залучалися до різних форм спротиву владі, найчастіше це спостерігається серед жінок-вчителів⁶².

З одного боку, влада намагалася використовувати жіноцтво у якості опосередкованого суб'єкта зв'язку з повстанцями⁶³. З іншого, жінки за зв'язок з повстанцями піддавалися жорстоким репресіям. Їх арештовували, разом з родинами виселяли у віддалені райони Союзу. Щоб посилити вплив на підпілля, жіноцтво переслідували, шантажували, брали у заручники, намагалися вербувати⁶⁴. У довідці Міністерства внутрішніх справ УРСР подаються дані про виселення у 1944–1946 рр. з Дрогобицької області 5272 осіб, 1977 сімей “оунівського підпілля”, скільки серед них було чоловіків, жінок, дітей не уточнюється⁶⁵. У жовтні 1947 р. Дрогобицький обком доповідав у ЦК КП(б)У, що в результаті наймасштабнішої операції з виселення “родин оунівців” з Дрогобицької області, було депортовано у віддалені райони Радянського Союзу 4559 сімей які склалися з 14 486 осіб. серед яких 6410 осіб були жінки⁶⁶. У зведенні відділу спеціальних поселень МДБ СРСР про кількість спецпоселенців, засланих і висланих, які стояли на обліку в органах МДБ у республіках, краях і областях станом на 1 січня 1953 р., в “контингенті оунівців” зазначалося 83 905 жінок, більше ніж чоловіків 47 414⁶⁷. Жінки разом зі своїми родинами виселялися з області також як ті, що

“вороже ставляться до колгоспного ладу і намагаються шкодити організаційно-господарському зміцненні колгоспів”⁶⁸.

Жінки через свою беззахисність піддавалися грубому насиллю. У довідці виконувача обов’язки прокурора Дрогобицької області уповноваженому ЦК КП(б)У, про злочинні дії партійно-радянського активу над місцевим населенням, наводяться факти про те, як в квітні 1946 р. дільничі-уповноважені Судовишнянського РВ МДБ в селі Микловичі в нетверезому стані хотіли згвалтувати вагітну дружину колишнього голови сільської ради Курницького, та побили ще одну жінку – Антоніну Шептицьку⁶⁹. Серед злочинів, що чинили в краї репресивно-каральні органи, і які теж визнавалися владою як порушення “соцзаконності”, були згвалтування. В. Ільницький відзначає, що реальні масштаби такого беззаконня в регіоні визначити важко, вони ретельно приховувалися. Але часто арешти жінок проводилися саме з цією метою⁷⁰.

Політика радянської системи щодо жіноцтва Дрогобиччини у перші повоєнні роки була спрямована на залучення його до відбудовчо-виробничих та громадсько-політичних процесів у краї. Жіноче населення було важливим фактором у боротьбі з національно-визвольним рухом, який протистояв утвердженню сталінського тоталітарного режиму. Для контролю та впливу на жіноче середовище була розроблена ціла система його ідеологічної обробки та репресивних заходів. Державна політика чітко визначала та регламентувала статус і роль жінки в тогочасному суспільстві. Важливим є також з’ясування, як нові економічні й політичні обов’язки, нав’язані на додаток до традиційних жіночих ролей, впливали на її повсякдення.

¹ Стародубець Г. Проблема легітимізації більшовицько-радянської влади в західноукраїнському регіоні у повоєнний період (1944–1946 рр.) / Г. Стародубець // Наукові записки [Національного університету “Острозька академія”]. Історичні науки. – 2013. – Вип. 20. – С. 49–53.

² Смольницька М. Гендерна політика в УРСР: правове закріплення та напрями реалізації (середина 1940-х – перша половина 1960-х рр.) / М. Смольницька // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст. – К, 2012. – Вип. 17. – С. 85–94. Смольницька М. Жінка в радянському суспільстві: офіційний образ і реальна практика / М. Смольницька // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст. – К, 2011. – Вип. 16. – С. 162–174.

³ Постика І. Україномовна преса республіканського значення про діяльність жіночих рад в Україні (1948–1951 рр.) / І. Постика // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 39. – С. 258–261.

⁴ Чорній Г. Політико-пропагандистська робота радянської влади у середовищі жіноцтва міста Тернополя (1947–1953 рр.) – [Електронний ресурс] / Г. Чорній. – Режим доступу: <https://academia.in.ua>

⁵ Ільницький В. Порушення “соціалістичної законності” при утвердженні радянської адміністрації у Карпатському краї ОУН (1945–1954) / В. Ільницький // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2014. – Вип. 10. – С. 17–28; Ільницький В. Використання репресивно-каральними органами повстанських родин в агентурно-оперативних заходах у Карпатському краї ОУН (1945–1950 рр.) / В. Ільницький // Українознавство. – 2012. – № 2. – С. 68–74.

⁶ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. П-5001. – Оп. 8. – Спр. 257.– Арк. 6.

⁷ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 9. – Спр. 282. – Арк. 3.

⁸ Там само. – Оп. 8. – Спр. 257.– Арк. 5.

⁹ Там само. – Оп. 9. – Спр. 282. – Арк. 50–53.

¹⁰ Там само. – Оп. 9. – Спр. 282. – Арк. 3.

¹¹ Там само. – Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 1.

¹² Там само. – Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 44–46.

- ¹³ Радянське слово. – 1950. – 7 липня. – С. 3; Радянське слово. – 1950. – 7 травня. – С. 1.
- ¹⁴ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 8. – Спр. 257. – Арк. 2; Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 4.
- ¹⁵ Там само. – Спр. 257. – Арк. 8.
- ¹⁶ Там само. – Оп. 6. – Спр. 387. – Арк. 4–5.
- ¹⁷ Там само. – Оп. 8. – Спр. 257. – Арк. 10.
- ¹⁸ Радянське слово. – 1950. – 18 липня. – С. 2.
- ¹⁹ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 78.
- ²⁰ Там само. – Оп. 6. – Спр. 387. – Арк. 129.
- ²¹ Радянське слово – 1950. – 18 липня. – С. 2.
- ²² Радянське слово – 1946. – 8 березня. – С. 1.
- ²³ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 14.
- ²⁴ Там само. – Оп. 9. – Спр. 282. – Арк. 4.
- ²⁵ Радянське слово. – 1950. – 8 березня. – С. 3.
- ²⁶ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 42.
- ²⁷ Там само. – Арк. 41.
- ²⁸ Смольницька М. Гендерна політика в УРСР ... – С. 88–89.
- ²⁹ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 40–41.
- ³⁰ Там само. – Оп. 9. – Спр. 282. – Арк. 7.
- ³¹ Там само. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 12.
- ³² Там само. – Оп. 13. – Спр. 238. – Арк. 52.
- ³³ Там само. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 2.
- ³⁴ Радянське слово. – 1946. – 17 серпня. – С. 2; 30 серпня – С. 2.
- ³⁵ Там само. – 1950. – 3 січня – С. 1; 25 січня – С. 2; 11 лютого. – С. 1; 22 серпня – С. 2.
- ³⁶ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 15.
- ³⁷ Там само. – Оп. 17. – Спр. 137. – Арк. 1–2.
- ³⁸ Там само. – Оп. 8. – Спр. 257. – Арк. 11.
- ³⁹ Там само. – Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 62.
- ⁴⁰ Там само. – Оп. 13. – Спр. 255. – Арк. 45–46.
- ⁴¹ Там само. – Оп. 10. – Спр. 173. – Арк. 24.
- ⁴² Там само. – Оп. 13. – Спр. 255. – Арк. 47.
- ⁴³ Там само. – Оп. 13. – Спр. 255. – Арк. 47–48.
- ⁴⁴ Смольницька М. Жінка в радянському суспільстві ... – С. 172.
- ⁴⁵ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 6. – Спр. 394. – Арк. 3.
- ⁴⁶ Там само. – Спр. 387. – Арк. 200.
- ⁴⁷ Там само. – Оп. 8. – Спр. 257. – Арк. 13.
- ⁴⁸ Там само. – Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 62.
- ⁴⁹ Там само. – Оп. 6. – Спр. 394. – Арк. 2.
- ⁵⁰ Там само. – Оп. 7. – Спр. 212. – Арк. 10.
- ⁵¹ Народне господарство Дрогобицької області. Статистичний збірник. – Дрогобич: Дрогобицьке обласне видавництво, 1958. – С. 115.
- ⁵² ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 17. – Спр. 137. – Арк. 2.
- ⁵³ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 15. – Спр. 238. – Арк. 19.
- ⁵⁴ Смольницька М. Гендерна політика в УРСР ... – С. 92.
- ⁵⁵ ДАЛО. – Ф. П-5001. – Оп. 6. – Спр. 394. – Арк. 7.
- ⁵⁶ Там само. – Оп. 13. – Спр. 238. – Арк. 62.
- ⁵⁷ Там само. – Оп. 9. – Спр. 282. – Арк. 10.
- ⁵⁸ Там само. – Арк. 4.
- ⁵⁹ Там само. – Оп. 8. – Спр. 257. – Арк. 10.
- ⁶⁰ Там само. – Оп. 13. – Спр. 238. – Арк. 57.
- ⁶¹ Кісь О. Між особистим і політичним: гендерні особливості досвіду жінок-учасниць національно-визвольних змагань на західно-українських землях у 1940–1950-х [Електронний ресурс] / О. Кісь. – Режим доступу: [rokahttp://nz.ethnology.lviv.ua/archiv/2013-4/5.pdf](http://nz.ethnology.lviv.ua/archiv/2013-4/5.pdf)

⁶² Ільницький В. Участь вчителів у національно-визвольному русі Карпатського Краю (1945–1954) / В. Ільницький. // По той бік Дніпра: вплив контраверсійних образів “іншого українця” на формування ментальних кордонів: Науковий збірник. – Запоріжжя: Інтер-М, 2015. – С. 35.

⁶³ Стародубець Г. Проблема легітимізації більшовицько-радянської ... – С. 52.

⁶⁴ Ільницький В. Використання репресивно-каральними ... – С. 68–74.

⁶⁵ Реабілітовані історією. У двадцяти семи томах. Львівська область. Книга перша. – Львів: Астролябія, 2009. – С. 349.

⁶⁶ Там само. – С. 336.

⁶⁷ Реабілітовані історією... – С. 385.

⁶⁸ Там само. – С. 376–379.

⁶⁹ Там само. – С. 294–295.

⁷⁰ Ільницький В. Порушення “соціалістичної законності” ... – С. 25.

Руслана Пopp.

Політика радянської системи щодо жіноцтва Дрогобиччини у перші повоєнні роки (1944–1953).

У статті визначаються основні завдання і напрями політики радянської системи щодо жіноцтва Дрогобиччини в умовах відновлення та утвердження в краї сталінського тоталітарного режиму. Аналізуються форми й методи впливу влади на жіноче середовище. Доводиться, що держава чітко визначала та регламентувала місце і роль жінки в тодішньому суспільстві.

Ruslana Popp.

Soviet System's Policy Towards Drohobych Womenfolk In the First Post-war Years (1944–1953).

Primary goals and lines of the Soviet system policy towards Drohobych womenfolk in the conditions of restoration and reinforcement of the Stalin totalitarian regime in the region are characterized in the article. The government's forms and methods of influence the female environment are analyzed. The author proves that the then state accurately defined and regulated woman's place and role in the society of the indicated time.